

**BAMANANKAN
SEBENCOGO MIN&BOLO**

Hakililajira bamanankan sɛɛnbaaw ka sɛɛnnicogow kan

Dakunw

I. Sɛɛncogo jɛɛini-baara kɛlen kɔɔ bamanankan kan

II. Minɛbolo kɔɔɔnnen bamanankan lakika ma

III. Bamanankan bamɔ

IV. Hakilila kura bam anankan sɛɛncogo kan

1) Kanhakeko gɛɛya

2) Tɔɔɔ ni wale danfarali

3) Dajɛ caya dorokolen kɔɔɔ

**I. SEBENCOGO ЛЕЛІНІ-ВААРА КЕЛЕН
КՅՐԾ ԲԱՄԱՆԱՆԿԱՆ ԿԱՆ**

❑ **Ɗanje-seben folo sebencogo**

Karamɔgo fari BERD de ye bamanankan ɗanje-seben folo sebencogo Sigi ni Bablen TARAWELE ka dɛmɛ ye. Bablen TARAWELE ye ɗanjeƙw Toɓo, fari BERD y'u faranfasilen kan Sigi: toɓow ni matoɓow (ɗanje sugu wɛɛɛ mayɛɛmanen ka Ke toɓo ye) kan Sigi tan.

Kalan', ba', so', dugu', susuli', ...

❑ **Bamanankan maben gafe**

Adama SAMASEKU ni Mamadu DUKURE ni Bubakar TARAWELE ye bamanankan maben Laben ka Se kandon dakun na k'o Jensen. O ninini tun be kan taabolo ninnu kan: ɗanjeƙw sugu n'u neɗi, u siginwaan-ko, kanhake-ko (kanhake yelennen n'a jiginnen, faranfasilen ni faranfasibali kanhakeƙw, faranfasilen taamaɗyɛn jateminɛ, ɗanje dorokolenko, furr.

❑ **Benbakan dungew ka kanko ninini**

Benbakan dungew ye hakili-jakabo caman Ke bamanankan sebencogo kan. A y'i hakilila Dajira kan lasigi beɛ la, minnu Kera Mali la fo 1983. Ɗanje n'u neɗi feɛfeɛɛɛli Kera ale taabolo sinsinnen ye ka Men, o tun ye ɗanjeƙw sugu beɛ fara-farali ye, hali dorokolenw; kanhake fan ji waleyali ma Ke a taabolo ye. Don ji dakelen a m' i kùn Don CVCVKO sariya kolon koɗo. Nka k'a Ta 1988 san fo bi, a ye ɗanjeƙw fara-farali Bla pew ka ɗanje dorokolenko sira Matarafa, sabu a Minn'a na ko geɗya damantan be ɗanjeƙw fara-farali la ka Lesin kalanni ma.

Maaya Donniyada kan-nininikɛlaw ni Benbakan dungew taabolo Kera kelen ye

□ Dorokolenko ni kanhake-ko minɛbolo

Bubakar JARA furadama sinsinyoro Kera dajɛ dorokoli ye ka kanhake-ko sariya Dajira nk'a ma Waleya maa ji fɛ hali ale yere fɛ. O kanhake-ko sariya taabolo Fɛ:

1) Ni dajɛ kanɛ kanhake bilisalen tɛ, ka kanɛ kanhake yɛɛnnen folo Taamaɟyen ni tulu ye:

Misali: Sogó, báarabla, misí, misi-kúnkolo, misi-kunkolo-jénin, misi-kunkolo-jeninná,...

2) Nka ni dajɛ min tɛ dorokolen ye, k'o kanɛ kanhakew bilisalen don, ka kanɛ bæ bæɛma kanhake Taamaɟyen tan.

Misali: kúnún, hálisà, kúnàsínì, hàlíbì,...

O sariya jate ka kenɛ, siga ji t'o la; nk'a n'a gɛɛya don, a taamaɟyen (') ka ca kosɛɛ; faranfasilen ni faranfasibali danfarali latigɛbali Tora, o tuma kalanni flanflan n'a tunkurun ma filasa.

□ Hakilijakabo bamanankan sɛɛncogo kan

MAKDAS (Mali Kanko ni Danbe Se) ye bamanankan sɛɛncogo taabolo kura Dajira 2007 sà̀n k'a Lase pininikɛla- kunda. O taabolo walawalalen don sɛɛn in kɔ̀nɔ taalen ɲɛ.²

II. MIN&BOLO KODONNEN BAMANANKAN LAKIKA MA

□ A/ CVCVKO

CVCVKO in laada Sigira karamogɔ jarl BERD fe 1967 sàñ (Ameriki kandonna don) O laada in Minɛna kandonna caman fe i ko wulibali, kasoro a folen don bamanankan lakika ko fasay.

- jarl BERD numan na, bamanankan kanje sawurakolo (Structure canonique de la syllabe bamanankan) ye V, CV, CVCV...

C ye kanntan ko ye i n'a Fɔ: b, c, d, k, n, ... z

V ye kanma ko ye i n'a Fɔ: a, e, ε, i, o, ɔ, an, en, in, on, aa, εε, ii, ɔɔ, uu

jarl BERD n'a mantonw ye min Fɔ n'anw m'o Sɔsɔ

V: [a](#), [i](#), [o](#), [an](#), [u](#), [e](#), [ee](#),...

CV: [ba](#), [so](#), [ku](#), [gɛn](#), [kin](#),...

CVCV: [baara](#), [saga](#), [wara](#), [sɛnsɛn](#),...

U ye sawurakolo minnu Bla ko:

C, CCV, CVC, CVCCV, CVV

MISALI

C: n (I n'a Fɔ: n bɛ baara la)

CCV: ntɛnɛn, ntigin, ntaman, nka, npogo, ncɛɛnɛ...

Bamanankan na a bɛ Fɔ tigitigi:

Bablen, Cɛblen, fla, blon, dlɔ, fla-flamananin

Ji → Jintan; Se → Sentan, baganma, ...

CVC: Pew, kaw, dew, tew, fɛs, fasay, ziganw

Caya taamaɣɛn:

so → sow, den → denw, kan → kanw

CVCCV: furututu → furru; ɣɛɛtɛtɛ → ɣɛrrɛ;

fɛɛtɛtɛ → fɛrrɛ; karatata → karra; mɔriya → mɔrrɔ; kurru, kɔrrɔ

CCVC: flanw, to nwaanw,...

CVV: A Taara Nciun ka so;

" " Seribaun ka so

CVCVKO KOLLOLO

CVCV waleyali be bamanankan Nkalankati, k'a Kɔson, k'a Safo ka dya Bo a la. A laada kalantan in be togoje yelekew Dakabana-cyɛn:

Charles → [Sarali](#);

Jackson → [Jakisoni](#);

Vladmir → [Wiladimiri](#);

Dumestre → [Dimɛsitiri](#);

Bann → [Bani](#);

Sal → [Sali](#)...

□ B/ Jε-kafo dajiralen Mamadu DUKURE fe, 1985-2-14 Maaya Donniyada la.

Jε-kafo kùn: **Bamanankan sebencogo taabolobaw kùnkán-sòsòli**

Hakililajigin:

Sebencogo sariya dakun-sigiw:

* Sòsòli kùntaala janw bamanankan sebencogo kan, kan in togola-jekulu fe 1975-76-77 (DNAFLA, Benbakan dungew, ENSUP kandonnaw fe). Benkan jonjon sabatilen ma Sigi sèn kan.

* Bamanankan sebencogo lasigi dajiralen 1979 sà̀n, benkan bisigi do Sigira, ka Dàn taabolo damado ma.

Kan nɛninini lasigiw Sigira sèn kan DNAFLA fe

- 1981 kalo 6^{nan}

- 1983 kalo 2^{nan} ni 3^{nan}

Nk'o ji m'a To bamanankan sebencogo sabatilen ka Soro ben Kera min kan.

O ma Soro do wɛɛ fe: kandonnaw m'u jeninyoro Fin bamanankan ninini na ka Bo ni sebencogo daluma jolen ye; ka D'a kan fana, bamanankan kandon faamuya carinnen don nininikela-kunda; a be Se ka Fo, cyen yere la, a ko ma Ta sebe la nininikela-kunda.

Taabolo jeyenen dow Dajirala nininikela-kunda, o binjugu ni boli ka kan:

1) Nininikela caman Menna ka /w/ ni /y/ Minε kanma bisigi ye (**/w/ et /y/ = semivoyelle**).

Halibi o be Sorɔ dow hakilila ye. An y'o Dankenemaya Maaya Donniyada ka lakoseben "JAMA" 8^{nan} kɔnɔ, k'o ye kunnamiiri ye; kuma lasuruya na, an ka daluya Fie:

● Kanma gwananw [a, e, ε, i, o, ɔ, u] be Sama tan aa, ee, εε, ii, oo, ɔɔ, uu; w ni y te Sama,

• Kanma ninnu be Nunnafo tan: an, en, εn, in, on, ɔn, un; w ni y te Nunnafo.

• Kanntan b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, ɲ, ŋ, p, r, s, j, t, z, ni kanma be kanje Banje cogo min w ni y fana b'o jɔyɔɔ de Fa: ba, ca, da, fa, ... sa, ja, ta, wa, ya, za

• Kantanw: b, c, ... z gwansan te Fo cogo min, w ni y fana be ten.

■ O tuma, siga ji t'a la, w ni y te Surunya ka Ke kanma bisigi ye, kanntanw don jaati

Nɔɔnna ni dɔɔ minεbolo:

Hakilila jeyenen do be fransekan dɔɔ-gafe "Larousse" kɔnɔ, dɔɔɔ jifoli kan: ko "**dɔɔ ye kɔɔjɔw be sɔɔnɔn den kelen min Danfara**". O tuma sa o, kan min ma sɔɔben, fo a be Fo dama, dɔɔɔ t'o kan na ke?...

Anw hakili la, fen caman sɔn be dɔɔɔ faamuyali la; i n'a Fo, kɔɔkɔ, siginwaan-ko, mabɔnfen-ko, kanjago-ko, furr.

Dɔɔɔ miirina sirilen be maa ka faamuya la.

Zerar DUM&STR ka hakilila dajiralen 1980 sɔnw na: dɔɔɔ faamuya n'a sɔɔɔcogo kan:

O ni fɔsɔfɔsɔli ka kan. Ko sinsin ka Ke nin daliluya ninnu kan ka bamanankan sɔɔɔcogo Latige:

■ Miirina kelen (le concept unique)

Nin misali ninnu b'a Jira k'o tɛ hakilila jɔlen ye:

- 1) Sò ----- [Sò] = daaba (cheval)
[Sò] = yɛɛnkan-fɛn (monture)
Kùn ----- [Kùn] = farikolo sanfɛla (tête)
[Kùn] = fɛn dɔ labanyɔɔ (extrémité)
[Kùn] = sababuya (cause)
[Kùn] = dɔ taya la (possession)

Dajɛ kelen Flɛ ka miirina caman Baɲɛ.

- 2) [maa min ɲɛ tɛ fɛn na] = (aveugle)
[fɛnyebali] = (aveugle)
[fyentɔ] = (aveugle)

Nin sɛbɛncogo saba bɛɛ bɛ miirina kelen pe de Kofɔ, o tuma u bɛɛ tun ka kan ka Sɛbɛn ka Nɔɔɔ, Dumɛstr ka faamuya la.

Dajɛ miirina faamuya ba kan, ɲininkali na Kɛ yali

- Tle = (soleil)
- Tle = (jour)
- [montre] = funtenisumanan (Thermomètre)
- [montre] = digisuman (baromètre)
- [montre] = kɛɲɛkajiralan (boussole)
- [montre] = telisumanan (tachymètre)
- [montre] = waatilan (horloge)...

Nin bɛɛ b'a Jira ko dajɛ faamuya ni miirina cɛla, fɛn caman sɛn b'a la ka Da bɛɛ kelen-kelen ka minɛbolo kan, i n'a Fɔ tabiya, ladamu, jogo, ani kunfɛ-ko bɛɛ.

■ Σεβencogo minεbolo κωρκο μα: (Semantique)

N'a jate Minεna kopuman, a βε Dον ko κωρ γερεγε ni hakililakωρ βεε βε Boli dανε faamuya kan, a suguya βεε lajelen na:

i n'a Fω: dανε dorokolen, dανε jelen, kumasen, foori.

Nin misaliw b'o Σεμεntiya:

Kamalen ma Bω

Den da ma Bω sin na ban

A y'i Sènbo ko la.

Taali βε Bω a ma

Den βεε t'a fa Bω

Dankelen ye cεw Bω

A To ten, nin b'a Bω

O b'a Jεya ko sinsin τε Se ka Kε κωρκο kan ka dανε σεβencogo Latige;

■ Σεβencogo minεbolo κωρlenko ni dανε simini ma (Consacration par l'usage et figement)

- O ye fifli dakelen ye κενε kan: sabu φεν o φεν ani ko o ko, nadon b'a la.

Fωcogo βεε Barεna φω san'a ka Kωρ ka Kε laada ye.

- O τεμεnen Kω, ntalenw, ntεntenw, ziirinw hali dονkilisen tun na Σεβεν ka Nωρ, i n'a

Fω: kοσεβε, kopuman, i da de, i ni ce, i dan ka Segin, a Barika tlon sον na, sani ηε k'a Ye, maa βε Se ko la k'i τω To, i ta fla ni cεtigε, maamayελεμα-nama ηε o ηε, a τε fa nama ba nama Bω...

O hakilila siratige la, nin daɗe-kulu ninnu sebenni na Ke kabako dan ye, sabu u koɗo yereken don; misali:

Nci ni Npe **fa** Taara no san (1)

Nci ni **Npe** fa Taara no san (2)

Anw hakili la, an te Se k'an Sinsin nin taabolo ji kan ka seben cogo numan Latige: Nin bee la, kan ninini fura dama, kalanni jate ma Mine ka Lesin sebencogo ma. Wa kanhake-ko min Dajirala (Bubakar JARA fe: kanhake yelnen noɗoɗoɗo sariya, o ma Mine ba la nininikelaw fe). Kanhake yelnen n'a jiginen bilisali, ani kansinaw ferekeli ka Na ni flanflan kotigebali ye kalanni sen fe, faranfasilen ni faranfasibali minobolo numan, Nin ji ma Mine taabolo sabatilen ye.

Anw hakili la kandonnaw ye bamanan Mine franskan taabolo ma, o te kanhakeɗa ye, bamanan dun ye kanhakeɗa ye jaati. A sebencogo sariya ka kan ka kalanni jate Mine wajibi; o dun te Taa fo ka kalanni tunkurun n'a flanflan jilasa. O la, anw be taabolo min Dajira bamanan sebencogo sariya la, o ye k'an Sinsin kan maben sun kan: **kan mabencogo** (daɗe suguya n'a neci-ko feseɗe sira jelen boli ko la, ani kanhake-ko), min b'a To kalanni be Noɗoɗo kasoɗo sebenni ma Geɗeya ka dama Temɗe, wali ka Lagasa gwansan. An be k'o sebencogo sariya Boli nin seben in kan, k'a Dajira bee la, an ka hakili numan Soɗo, ka Bo ni sebencogo wasalen ye.

□ Bamanankan maben bosoli Zerar DUMESTR fe

Z. DUMESTR ye bamanankan maben gafe kelen Bo 2003 sàñ, k'a togo Da « Grammaire fondamentale du bambara », pe 422.

Zerar DUMESTR ye fransε kandonna ye min y'i Fili bamanankan bajikεε kan ni kisεya bεε lajelen ye. A bε Fo faasi ! Nk'a ma Taa ka fili Dàn, fili damantan. A ka fili folo Kεra fusamantiya ni tigεnsɔnya ye ka Λεsin Maliden kandonna sanji-kɔrɔwɔɔjiw ma.

A ka gafe dantigeli la, a ye nanzara (kεrenkεren ma fransεw) bamanankan kanubaaw togo n'u ka wale Tεrεmε kabini tubabutle fo bi : Benje, Abiven, Bazin, Sauvent, Labouret, Molin, Majorεl, Morales, Bayel, Delafos, M. Huis ani ale yεε kε.... : pe 11. O kεwale b'a Da kεε kan ko bamanankan kandon faamuya maa ji tε Sorɔ ni nanzarala tε, sabu a m'a maa ji Lakodon min ye jinini baara Kε bamanankan kandon kan, kàla bε Se ka Turu min kan. Kabini INAFLA (Institut National d'Alphabetisation Fonctionnelle et de la Linguistique Appliquée), ka Na Se DNAFLA (Direction Nationale d'Alphabétisation Fonctionnelle et de la Linguistique Appliquée), ka Se ILAB (Institut de Langue Abdoulaye Barry) ma, ka Fàra ISH (Maaya Donniyada) ni ENSUP (Ecole Normale Supérieure) kan, kanko pejnini Kεra nin dakun cakelaw fe, hali n'a ma wasa Kε ; O tεmεnen kɔ, kan pejnini lasigi damadama Kεra ka bamanankan sebenscogo sira Bo ; Benbakan Dungew sèn Donna nin bεε la ka bamanankan foro Buluku, wa o ma Kε ni kunfin-baara ye. O bεε k'i Bo yen, Kabini 1974 sàñ, Adama Samaseku, Mamadu DUKURE ni Bubakar TRAWELE ye bamanankan maben tu Tigε k'a Buluku bamanankan yεε la ka Se kandon dakun na min jwaan ma Deli ka Kε Mali furadama. Ka Tla nin bεε kɔ ka « Bamanankan Maben » in Bamu fransεkan na (k'a togo Da « Un aspect du génie de la langue banbara »).

Yali Z. DUMESTR ɛ nin ʃi de kàla wa, walima a ma Se ka nin ʃi de Kalan ka faamuya Soro a la, walima a Nugunna nin bæ la ka Tigε o kan ɲɛɲini-baara la de wa? Nin ye donni na kabako belebele ye.

Z. DUMESTR ka fili flanan Kεra k'i yεε kalalafili ko /ʃ/ ni /z/ ɛ bamanankan na, k'a Jira ko bamanankan-fɔlaw ka nconaya de y'u Sama ka Bɔ fransekkan na ka Don bamanankan kɔnɔ : ɲε 21.

Hali ni **Zan** ye **zoro** blen fini Don ka Taa jyeɲ sugufye bæ la ni **zimini** ni **zεε** ni ʃɔ falidoni ye, an ma D'a la ni Z. Dumestr na Jεn ni /ʃ/ ni /z/ donni ye bamanankan na.

□ Z. DUMESTR ka kanhake-ko sorobajami

Blasirali

Jyɛn kan bɛɛ n'a ka nankanma-fɛɛɛ don k'a ka kan so Jo koɗuman. Fransɛkan tɛ kanhakeɗa ye, nk'a ka fɛɛɛw b'a bolo k'a ka kan Jo k'a Yiriwa; jinwakan "han" ye kanhakeɗa ye, jinwaw numan na kanhake 4 ni tla de b'a la kasoɗo kanhake 7 de bɛ wiyɛtnamkan na, ka D'a kan fana o kan fanba taaboloba ye kanɗɛ-kelen-kelenko ye, w'a jamanadenw Bɛnn'a kan k'o kanhake 7 bɛɛ Taasyɛn.

Bamanankan ni soninke ye kanhakeɗa ye jaati. Bamanankan kanhake b'i ko flenden gwannen soninke flenba koɗo. Bamanankan kanhake bɛ Se ka Bisigi kanhake 4 ye: danɛ-ko kanhake 2 ani mabɛnfɛn-ko kanhake 2.

O ye kanko fɛɛɛ ye bamanankan bolo ka danɛw Dla, ka kan Fɛsɛsɛ k'a Jiidi, i n'a Fɔ danɛ-ko bɛ Jiidi cogo min a fɛ ni boɗnako, koɗoko, siginwaan-ko, wali siginiden-kanma samani yɛɛ ye.

Danɛ-ko kanhake yɛlɛnnen n'a jiginnen ye fɛɛɛ ye bamanankan bolo ka danfara Kɛ danɛw cɛ ka Da koɗoko kan,

A/ Danɛ kelenna-kanhake

Misali:

fini / fini ; bàrà / bára; fèrè / féré

tùgù / tógú (walew ko don).

Nin yoɗo in na, faranfasilen ni faranfasibali ji ko tɛ yan, sabu walew (i n'a Fɔ tùgù / tógú) ka sira ji tɛ o ko fɛ k'u To waleya jɔyoɗo la.

Mabenfen-ko kanhake taabolo fla (faranfasibali kan banbannen ni faranfasilen kan suulilen) fana ye fere ye bamanankan bolo ka Na ni koroko danfara ye. Bamanankan b'o sariya Boli togo ani matogo (daje sugu o sugu mayelamanen ka Ke togo ye) don de kan. An be daje faranfasibali Jira ni je blenman ye ka daje faranfasilen Ke jugubaga ye.

Misali:

w = wale: nr = noronna ; mk =mankutu

An be Folc ka misali daje w kelen-kelen kanhake Jira.

Fen o fen te togo wali matogo ye, fanfasili ni fanranfabaliko t'o ma

Taamafyen ninnu [a á à â ä] korc ye kanje kelen-kelen be la:

- á kanhake yelennen
- à kanhake jiginnen
- â kanhake yelennen jiginnen
- ä kanhake jiginnen yelennen
- a kanje nanama sumalen

Siginiden korcilen (á ä) korc ye k'o yorc daje faranfasilen don.

jamana [ààà]
dugu [àà]

jamana [ààá]
dugu [àá]

dun (w) _
da (w) _____

sebe [àà]

sebe [àá]
da [á]
nafa [àà]
wara [áá]

da[á]
nafa [àá]
wara[áá]

kele [àà] (w)
sunaa [àà] (w)
jenin [àà] (w)

suruku [ááá]
don [á]
sogo [àà]

suruku [ááá]
don[á]
sogo [àá]

minε[àà] (w)
sigi [àà] (w)

]

fen [á]

fen[á]

cyen [à]

cyen [ǎ]

ɲinε [áá]

ɲinε [áá]

basa [áá]

basa[áá]

ntúfán [áá]

ntufan [áá]

wulu [àà]

wulu [àá]

misi [àà]

misi [àá]

kun [à]

kun [ǎ]

kolo [áá]

kolo[áá]

ɲuman [àà]

ɲuman [àá]

saga [àà]

saga [àá]

1) Bamako te **jamana** [ààà] ye, **dugu** [àá] de don.

2) ɓokɔɔji te **dugu** [àà] ye **sigida** [ààá] de don.

3) Dentaɲanin ma **εβε** [àà] Don, a ma **ɲuman** [àà] Don; a b'a ka **nafa** [àá] koni Don.

4) **Wara** [áá] ma Minε **sogofu-dunna** [àààá] ye, beε ye **suruku** [ááá] Don n'a ka **sogofu-dun** [àààá] ye

5) Bakarijan ni Bilisi **κειδon** [ààá]. u Ko **dá** [á] be Segu ye, **sunaa** [àà] t'a ye.

6) **Cyen** [à] ye **ɲinε** [áá] ni **basasogo-jenin** [ááááá] ye ke, **ntufanminε-wulujenin** [ááááááá] fana!

7) **Misi-kunkolo** [ààááá] ma Soro; **saga-kunkolo** [ààááá] do Fle

8) **Misi-kunkolo-jenin** [àààààáá] t'an ma, an Lafiyara ni **saga-kunkolo-jenin**[àààààáá] ye.

9) **Misi-kunkolo-jeninna** [àààààààá] Ji ma Soro, **saga-kunkolo-jeninna** [àààààààá] do sigilen Fle.

Kolpsi

An ye kanhake-ko kunkun n'a ηηηηη Fεεεεε min b'a To a be Se ka Faamu ko Z. DUMESTR ka kanhake-ko ye sira Bla pew ka ηηηηη Minε, ka fili damantan Σεεεεε; a fili dow ye faranfasilen ni faranfasibali ni kanhake yeεεεεε n'a jiginnen faamuya ηηηηηηη ye. Kanhake-ko yeεεεεε kuurukaara la, a Solila, a ma Taa, sabu daηε sugu Ji kanhake εεεεε Taamasyεn a εεεεε fo daηε kanηε kelennin pe, k'a toba To dibi la.

An k'an hakili Latige kanhake kuuru σεεεεεεε kelen kan: ka Bubakar JARA ka kanhake sariya ηηηηηηη taabolo Ta ka faranfasilenko Waleya kadaw n'a keyoro be Dàga ; a taamaηεn ye (').

Λεφλι jugu

ηε 19	seere [àa] (temoin)
	araba [áaa] (mercredi)
	byε [á] (vagin)
ηε 21	ci [ǎ] (briser)
ηε 22	soro [àá] (obtenir)
	gελεn [àá] (difficile)
	siri [àá] (attacher)
	belebele [aaaá] (gros)

Λεφλι numan

seere' [áa.]
arabá' [aaá]
byε' [a]__
ci [a]
soro [aa]
gελεn [aa]
siri [aa]
belebele [áaaa] = mk

	ko [ǎ] (laver)	ko [a]
	o [ǎ] (cela)	o [a]
	u [ǎ] (ils)	u [a]
ne 23	bi [â] (dizaine)	bi [á]
	Musa [áǎ] (Moussa)	Musa [áa]
	dɔɾɔmɛ [áǎá]	dɔɾɔmɛ' [áàá]
	mangoro [áàà] (mangue)	mangoro' [áàá] = segukafo
	" [?] "	" [áaa] = bamakɔkafo
	babugunin [ááǎá] (fourmilier)	babugunin' [àáàá]
	bununkoro [áááǎ] (canard casqué)	bununkoro' [áaaa]
	gengerenin [àááǎ] (oiseau sp.)	gengerenin' [àáàá]
	lagosi [áàá] (mépriser)	lagosi [áàà]
	maminɛ [ǎàá] (fiancer)	maminɛ [áàà]
	sama [àá] (tirer)	sama [aa]
	samasama [áàáá] (tirer à petits cps)	sama-sama [àáàà] ²
ne 25	kun [ǎà] (tête)	kun' [a]
	sa [ǎà] (serpent)	sa' [a]

B/ Kumasen kanhake-ko

Nin ye dakabanna-kuma do dajiralen ye farf BERN ɓɛ 1970 sànw tuma: "kanhake jiginnen ka jurusama". Z. DUMESTR y'i kùn Don o de kɔɾɔ ɔɔ, k'o ye bamanankan dabolɔ do ye. O subahanasariya in numan na, dajɛ kan yeɓennɛn ɓɛn o ɓɛn bɛ Fɔ kanhake jiginnen kɔ, o bɛɛ kanhake de bɛ Yuuru ka Jigin. An ma D'a la n'o dulilu in bɛ Boli jyɛn kan ji kan ni bamanankan tɛ.

5) muso [bb] , bε[H], yan [b] --> {muso [bh] bε [h] yan [b]} = wuya
--> {muso [bb] bε [H] yan [b]} = lakika

Koɓsi: - Misali 4) la muso faranfasilen don nka 5) la muso faranfasibali don

6) a [b], bε[H], mεn[H], kunun [Hb], ni[H], bi[b], maakɔɔw[bBB], yεε[bH], de[b]
la[b], ko[H], bolonkɔninden[HHHHH], kelen[HH], tε[H], bεε[bb], ta[b], teri[bH], di[b]

Nin daɲε ninnu jɛlen ka Kε kumasen ye, "kanhake jiginnen ka jurusama" dalilu b'o kumasen Sεbεn tan:

a[b] bε[h] mεn[h] kunun [hb] ni[h] bi[b] maakɔɔw[bhh] yεε[bh] de[b] la[b]
ko[h] bolonkɔninden[hhhhh] kelen[hh] tε[h] bεε[bb] ta[b] teri[bh] di[b].

Bamanankan lakika dun tε Jεn n'o ye abada fo nin kanhake cogoya in:

a[b] bε[H] mεn[H] kunun [Hb] ni[H] bi[b] maakɔɔw'[bBB] yεε[bH] de[b] la[b]
ko[H] bolonkɔninden[HHHHH] kelen[HH] tε[H] bεε'[bB] ta[b] teri[bH] di[b].

"kanhake jiginnen ka jurusama" ye bɔɔɔ Kε bin kan, o dɔɔɔn tε, flanflan b'a ko la, o hakilila datugulen Tora. ɓininkali ye wajibi ye:

Yali dalilu in bε kanhake jiginnen Lajigin fana wa, teri olu kan jiginnen bε To u cogo la? N'a y'a Sɔɔɔ olu kanhake bε To ten, o tuma kuma kan yankan bε Pεtε; n'o dun tε, o tuma kuma bε Suuru ka Firi, o kɔɔɔ ye kuma yεε tε na Mεn taalen ɲε.

Kandon miirina do be yen ko fyeli (assimilation fransekan na), anw hakili la, o sira batuli ten, o de ye maa kofolen ninnu Bla fili la. Cyen don daɲɛw dorokoli be Na ni fyeli ye, min be kanhake-yelɛma Kofɔ, o ni faranfasibali ka fyeli te kelen ye. Wa faranfasili ka fyeli y'a damako ye. Kanhake-yelɛma min be ka Kofɔ nin ye, a te Se ka Da daɲɛw siginwaan-ko kùn na: daɲɛw "nanamasumalen" sigi-sigili nwaan ko kasɔɔ dorokoliko wali faranfasibaliko t'a la.

Misali:

misi [bb] + sogo [bb] ----> misi [bb] sogo [BB] (faranfasibali)

wara [HH] + sogo [bb] ----> wara [HH] sogo [BB] (faranfasibali)

misali 2) la, den faranfasibali ye [sɔ] kanhake Fyɛn ka Yɛɛn ka [rɔ] To yen

An ka nin kumasen in Ke ka kanhake-ko kuuru Bamu ni Bubakar JARA ka kanhake-ko sariya noɗon waleyali ye ani faranfasilen taamaɟyɛnni:

A Dára túlu' la k'a Dá jabá' la, kámàlén m'í Sín kó bese má Falen, jéle má Falen.

□ Z. DUMESTR ka bamanankan σεβencogo [πε 27, 28, 29, 30]

Σεβencogo dajiralen in τε daliluya ji kelen kan, ελεε, sagoke dan don! Maa o maa ye bamanankan σεβenni n'a kalanni Matarafa, i be D'a la ko γεleyaba b'a kalanni na, ni kanhake-ko ji ma Taamasyen, ka dape dorokolenw tusunnen To jwaan kan, wa kanhake be Nonsiyelma kuday dorokolen janw kono. O beε la Z. DUMESTR ko ale fe, dape minnu ye kulu ye, dorokolen ni dorokobali beε, k'o dapew be Noro megesu, hali n'a hake ka ca 10 ye. O b'a Jira ko ale mago ji τε kalanni jateminε na, kan σεβenniko la .

Misali : [musocamantigi](#); [hakilijakabobaara](#); [kalandensomogotankuntigidankansigi](#)
[misikunkunkolojeninnafeteriya](#),...

Nka ko nin foto ninnu be Σεβεν tan:

Ù y'à [σεβεκορο neni](#): [dugutigi-y'an-weele](#); [i-ne-tugu-i-buranmuso-be-na](#)
[N-ka-sira-te-ko-la](#); [a-m'a-bo-n-ye](#); (o y'anw ka misali dajiralenw ye)

Nin beε temen ko, σεβenco sariya bisibasalen be kosebe ka Πεsin dape suguw ma; dape sugu kelen sariya basigilen τε yen, a dow ni dorokoli sariya be jwaan Sosso

Misali:

[dagakolonci](#) , [falibugoro](#) ←→ [σεβεκορο neni](#)

Ko « Mali ka sariya talen » τε sababa ye nin yoro in na:

[kororo](#) , [πεγεν...](#) [olu ni farinya](#) , [tlennnya](#) nin beε tun ka kan Σεβεν tan:

[konoro](#), [nyegen](#), [farinya](#), [tlennnya...](#)

An y'an to To a bisibasa jefoli la. Gafe to beε ye jinifen kororo wugubali ye; (dapew suguya n'u jeci-ko, siginjwaan-ko, koroko, nin beε Fesefesera kabini 1974 « Bamanankan maben » kono)

□ Dalilu kɔrɔ yeresɔsɔ dɔw

Yeresɔsɔ be blankɔ sebenni na kosɛɛ. A ma Lenabo DNAFLA tɔgɔla sebencogo la hali dɔnin. U waleyabaaw b'a Sebɛn k'a Nɔrɔ yɔrɔ dɔw la, k'a Bɔ a la yɔrɔ dɔw. U b'a Jira dansigi tɛ blankɔ-ko la. Olu bolo daɲɛ fɛn o fɛn be na kumasen laban na o ye dɔ ye.

O yɔrɔ la u ka yeresɔsɔ misali Fɛ

Fugulan be kamalen kùn **na**.

Waari be kamalen kùn **na**.

A Nana ju **fɛ**.

A Nana ju dugutlama **fɛ**.

A Nana ju dugutlama genge **fɛ**.

A Sera dugu **ma**.

A Sera badenw **ma**.

A bolo Sera wari **ma**.....

III. Bamanankan bamə

□ Dantige

Kabini kɔrɔfɔ in damine fo sisan, a donna sa ko bamanankan Kera bamɔ ye jaati. Bɛ n'i ka mɔnikɛ-minɛn: dɔw ni bolofla-jɔ don, dɔw ni filijɔ don, dɔw ni cun don, dɔw yɛɛ bɛ ka zɔɔ Da.Taabolo bɛ bɛɛ bolo sɛbɛnni siratigɛ la. Dɔw ye jɛkulu ye min kɔnɔmɔgɔw bɛ sɛbɛnni Kɛ cogo kelen na, dɔw yɛɛ b'u kelen na k'u ka daliluw Bato a cogo la.

Bɛ b'a ka bamanankan Sɛbɛn, nka si ni si ka dalilu tɛ kelen ye n'a Bɔra bɛnkan fɔɔ kelen-kelen dɔw la. Bɛ bɛ ka tɔw Jate kunfɛ-maaw ye, k'i pasa Ja i taabolo kan. Dɔw yɛɛ bɛ ka DNAFLA tɔgɔla-taabolo Kɛ wulibali ye. A caman na, u ni bamanankan tɛ Taa ni jɔgɔn ye. An bɛ n'an da Don o dɔw la k'o Fɛsɛfɛsɛ. Ni sigi-kafo ma Kɛ ka bɛnkan Sabati bamanankan sɛbɛncogo n'a kalanni wasalen na, an ma Tla an ci la bari, a sɛbɛncogo caman bɛ kan tɔ Halaki ka T'a fɛ.

1- Mɔsɔnni batoli n'a batobaliya

Mɔsɔnni ye bamanankan taabolo do ye. Daje caman be yen n'i m'a sebenni Bo a sira fe, a be ke to-kaje ye. i te sebencogo Soro olu la. I be laban k'u To yen walima i b'u Seben cogo la min n'u focogo te kelen ye. A batobaliya be Na ni o dajew konni ye k'u Bo bamanankan sebennen na kaso nafa b'u foli la. A batobaliya foro de binnen don DNAFLA togo la. Mogo o mogo y'i ka kalan Ke yen, o b'o sira Taama kaso a t'a kala ma ko gelaya b'a kon. Ni kan be Seben, a dajew bee ka kan ka Se ka Seben. Nka ka kan Seben, ninka Ban dajew dow la k'olu ni sebenni sariya te Taa, an m'o Ye yoro si.

Sebennikela minnu b'a Bato

a) **Benbakan dungew:** U ka jinini ye mɔsɔnni jayoro n'a nafa ye k'a Waleya. A batobaliya be Na ni koloko minnu ye k'olu fana Jira.

Misali:

I. Daɓɓe mɔsɔnni

Daɓɓe siginiden do binni ka Bo a la. Cogoya saba be daɓɓe mɔsɔnni na: daɓɓe damine mankan do binni ka Bo a la (ɲemɔsɔn); daɓɓe cemance mankan do binni (cemɔsɔn); daɓɓe laban mankan do binni (komɔsɔn). Ni mɔsɔnni Bolila daɓɓe min kan, o be sebencogo fla Sorɔ minnu korɔ ye kelen ye: a mɔsɔnbali sebencogo an'a mɔsɔnnen sebencogo.

1. Cemɔsɔn

Ni daɓɓe mankan do Binna ka Bo a cemance la k'a kere fla Megu. Kantan (dafata) be Bin cogo min na kanma (dafalen) fana be Bin ten.

a. Kantan binni

Misali: daga daa

D°	Sani mɔsɔnni ce	Mɔsɔnni ko fe	Siginiden binnen
1	Walasa	waasa	l
2	Wurusi	wuusi	r
3	Tagama	taama	g
4	mana	maa	n
5	Baba	baa	b

Sebennikela bee be ni mɔsɔnni in Waleya. Dow m'a Don ko nin ye a cogoya do ye caman na. Olu b'u Ban a tow ma ko ka « cvcv » Bato.

Daɓɓe dow kantan binni be Na ni daɓɓe sawura noonini ye.

Misali: mɔgo maa

D°	Sani mɔsɔnni cɛ	Mɔsɔnni kɔ fɛ
1	Baga	bwaa
2	Baba	bwa
3	Tɔɔɔ	twaa
4	ɲɔɔɔ	ɲwaan
5	Sunɔɔɔ	sunaa
6	Minnɔɔɔ	minnaa
7	Suruntu	suuru
8	kɔɔɔ	kwaa

Dɔw bɛ ka Sɔn nin ma bi bari, olu y'a Ye ko n'i bɛ masalasɛbɛn Sɛbɛnna, ko n'i ma mɔsɔnni Bato k'i bɛ kan dya Bɔ a la. N'i ye « Nɔninkɔrɔ bama » Kalan, « Ɗɛɛkɔrɔ ka Tonkan », « Cɛmandali Babilen », « Gɛnkurunin » Kalan, i b'a Ye k'u sɛbɛnbaaw y'u Sɛbɛn ka mɔsɔnni Waleya. O kɔrɔ ye ko mɔsɔnni batobaliya tɛ sariya ye ko mɔɔɔ bɛ min Ta bamanankan na.

Kabalanw

D°	Sani mɔsonni cɛ	Mɔsonni kɔ fɛ	Misali-kumasen
1	Wurututu	wurru	A n'a ka soka Temena <i>wurru</i>
2	Sɛrɛtɛtɛ	sɛrrɛ	A y'a bɛɛ Kunun <i>sɛrrɛ</i>
3	Furututu	furru	U Temena jigon kɔ <i>furru</i>
4	Karatata	karra	A jalen don <i>karra</i>
5	Sɔrɔtɔtɔ	sɔrrɔ	A Taara <i>sɔrrɔ</i>

E bɛ nin daɲɛw Sɛbɛn cogo di n'i ma mɔsonni Waleya? N'i ye « sɔrrɔ » Sɛbɛn k'a Kɛ « sɔrɔrɔ » ye, i y'a Jɛ bari, a fɔkan tɛ ten w'a damanadaɲɛ tɛ. A Sɔrɔla Sɔrɔtɔtɔ de mɔsonni fɛ i n'a fɔ « suuru, taa » Sɔrɔla « suruntu, taga » fɛ cogo min na. Daɲɛ caman bɛ yen, mɔsonni batobaliyabaaw b'u To yen wali k'u Sɛbɛn k'u Cyɛn. O la, i b'a Ye ko daɲɛ bɛ Fɔ cogo dɔ la k'a Sɛbɛn cogo wɛrɛ la i n'a fɔ Anglekan. O ye fili juguba ye, an man kan ka min Kɛ.

b. Kanma binni

Misali: dalan dlan

D°	Sani mɔsɔnni cɛ	Mɔsɔnni kɔ fɛ	Siginiden binnan
1	Dulɔ	dlo	u
2	Tile	tle	i
3	Bila	bla	i
4	Bulon	blon	u
5	Tɛnɛ	tnɛ	ɛ
6	Tɔnɔ	tnɔ	ɔ
7	Duloki	dloki	u
8	Wɔkulɔ	wɔklo	u
9	Diya	dya	i
10	Ntinɛnin	ntnɛnin	i

Nin daɲɛ dɔw bɛ yen minnu mɔsɔnnen sɛbɛnni ye dyagoya ye: **dya** n'a bonnaw n'a dorokolenw (**dyalatigɛ, dyagoya, dyatɔ, ...**), **dlan** o ni **dalan** tɛ kelen ye blen, **tnɔnɔ** ni **tnɔ** tɛ kelen ye yɔrɔ bɛɛ. N'i y'i Ban ninnu mɔsɔnni ma, i y'i Ban daɲɛ la.

b) Diinɛfa farl Bayel

N'i ye ale ka daɲɛ-gafew Lajɛ, an'a ka gafe wɛrɛw, i b'a Ye ko ale fana y'a Ye ko cyɛn ye mɔsɔnniko ye bamanankan na. Ale bɛ daɲɛ mɔsɔntaw sɛbɛnni Jira sɔliw [] ni ɲɔɲɔn cɛ.

2- Siginiden « ƒ » tali n'a tabaliya

/sh/ tun ye bamanankan siginiden 28 do ye kanko furadama fo 1983 san. A tun be Sebɛn a ɲɛma « sh » sebɛn ni gafe beɛ kɔɔ. A' ye Bo o sereya la o gafew n'o sebɛnw kɔɔ. Kan sigi-kafo do sɛn fɛ, dow y'a Jira k'a tɛ maninkakan na, a dun be bamanankan na tigitigi. Sosoli gwannen, minnu ko a tɛ maninkakan na, olu Ko an k'a Bo sigini na nka k'a Sebɛn mabɛn sira fɛ i n'a fo tubabu "gn" tɛ sigini la, nk'a be Sebɛn. Sɔnnɔgɔya kɔɔ, an y'o Ke taabolo ye. Nka 1983 san sigini sariya sigili, o ye siginiden-flako Bo a ma (ny=ɲ, ng=ŋ, sh=ʃ) o la, a Dabor'a kama, ka "ƒ" Latunun pew kasɔɔ a Tora mijankakan, sɛnɛfokan, kɔɔɔɔkan, ni burudamekan na.

/ʃ/ ye mankanden ye min be bamanankan na. Sebɛnnikɛla dow b'a Ta, dow t'a Ta. Dow ɲɛ na k'a mankan tɛ bamanankan na. Dow yɛɛ ta ye ko a daɲɛ man ca bamanankan na. Dow ka ɲininiw y'a Jira ko a be yen wa k'a daɲɛ yɛɛ ka ca ni mankanden dow ta ye minnu be bamanankan na kaban. Minnu be baara Ke n'a ye olu fana b'a Sebɛn cogo caman na : sh, sy, ƒ.

MAKDAS : MAKDAS ka daɲɛ-gafe dlalen b'a Sebɛn ni "ƒ" taamaɲɛn ye. O y'a Jira k'a Fo daɲɛ min be Sebɛn n'a ye, k'o ka ca ni "z" ta ye. "z" dun Tara k'a To munna?

Daɲɛ-gafe kofɔlen in kɔɔ, "ƒ" daɲɛ be T'i Jo daɲɛ-kolo 20 ni ko la. A dorokolen n'a bɔnnaw faralen olu kan, a be T'i Jo fo daɲɛ 150 ni ko la, o dow Flɛ: ʃan, ʃɛ, ʃɔ, ʃɔ, ʃi, ʃi, ʃi, ʃi, ʃyɛn, ʃyɛ, ʃyɛn, ʃɔɔri, ʃɛnɛ, bɔɔʃi, ʃɛɛɛ, ʃuuru, ʃɔɔɔ, ʃu, ʃu, ʃu, ʃuuli.. "z" daɲɛ min b'o kɔɔ o tɛ Tɛmɛ 60 kan.

Kasim Gawusu Kone: o ka kankelen-danɓe gafe min Bora 1995 sàñ na, o b'a Seben ni "sh" taamafyen ye. O b'a sebensogo koro kan. O Sera ka danɓe min Seben n'a ye o be 40 ni ko Bo, o dow Fle: she, sheene, shekoko, shedanga, shen, shen, shenimi, shi, sho, shoobu, shoori... O dun ye danɓe-hake min Soro "z" la; o te Temɓe 32 kan. O tla bee fana ye danɓe-yelekew ye minnu Bora fransakan ni larabukan na: zanwuye, zandarama, zawiya, zu, ...

Diinfa Jarl Bayel: o ka danɓe-gafe b'a Seben ni "sy" taamafyen ye. O ye danɓe min Soro a la, o be 60 ni ko Bo. O dun ye danɓe min Soro « z » la o te Temɓe 6 kan. O bee yere ye danɓe-yelekew ye.

O ye k'a Jira ko hali ni « j » wali « z » danɓe man ca bamanankan na, k'u takun be bari an be na danɓe minnu Singa kan werew la o dow n'u be Se ka Na. « z » b'a la k'o baara Ke kaban. Munna « j » min danɓe ka ca n'o ta ye o te Ta ka Ke siginiden 28^{nan} ye ju jon na?

Musa Tuure: ale ka maana sebensen "Cemmandali Babilen » koro, a be /j / Taamafyen nin cogo la : « sh ». O la, o gafe in ne 9^{nan}, 14^{nan}, 21^{nan}, 34^{nan} na, /j / danɓew Sebensa tan: shew, shyen (k'a shen), shyen (k'i shyen), shesi. Gafe in Bora 1989 sàñ na.

Musa Jaabi: ale ka maanagafe min Bora 2000 sàñ na, o fana be /j / Taamafyen tan "sh". A ka gafe ne 12^{nan} na nin danɓe in be yen: "shuu".

3- Masalaseben mago be dalilu kura tabali minnu na

An ka ziirinw, maanaw, donkiliw, zanaw be Fo ni taabolo do ye min sebensen tun konnen don daliluntanya fe. Bi, sebensenlaw Binna k'a Ye ko ni maanaw ma Seben u fucogo la k'i be maana dya Bo u la. O dalilu kura do Fle :

Bamanankan na, waati tɛmɛnɛn fɔcogo dɔ ye:

- Wale (kɛ) = cɛ kɛlɛn don k'i yɛrɛ kɛ dunan ye / cɛ kɛlɛn bɛ k'i yɛrɛ kɛ dunan ye
- wale (boli) = u Bolila ka Bɔ u ka dugu la / u bolilɛn bɛ ka Bɔ u ka dugu la
- wale (don) = sa Donna wo la / sa donnɛn bɛ wo la

An ka kumasen fan flananw Maflɛ, **Bɛ** ye walelan (dɛmɛnan) ye minnu na kɔni:

- cɛ **kɛlɛn bɛ** k'i yɛrɛ kɛ dunan ye
- u **bolilɛn bɛ** ka bɔ u ka dugu la
- sa **donnɛn bɛ** wò la

Yala fɔcogo wɛrɛ tɛ To ka Mɛn an fɛ ninnu na wa? Fɔcogo wɛrɛ bɛ ninnu na haali. An bɛ To k'a Mɛn tan:

- cɛ **kɛɛn bɛ** k'i yɛrɛ kɛ dunan ye
- u **bolilɛn bɛ** ka bɔ u ka dugu la
- sa **doon bɛ** wò la

Mun de nana ni nin ye?

Dalilu fla de bɛ nin kɛ tan: *mɔsɔnni* ani *fyɛli*

1- Mɔsɔnni

Dajɛ kanma dɔ Binna. Nin dajɛw la, kɔnɔrɔ **-len** "I" de Binna ka mɔsɔnni Kɛ k'a tɔ To **-ɛn** dɔrɔn ye dajɛ na fɔlɔ i n'a fɔ tan:

- cɛ kɛlɛn bɛ k'i yɛrɛ kɛ dunan ye	—————>	cɛ kɛɛn bɛ k'i yɛrɛ kɛ dunan ye
- u bolilɛn bɛ ka bɔ u ka dugu la	—————>	u bolilɛn bɛ ka bɔ u ka dugu la
- sa donnɛn bɛ wò la	—————>	sa doon bɛ wò la

2- Fyeli

Daje mana Mɔson ka Ke tan sa, mankan folo min be Fo **-en** ne o de be “e” mankan Fye k'a ja Sigi o kan ka samani Bange tan:

- ce **kɛen** be k'i yere Ke dunan ye —————> ce **kɛen** be k'i yere Ke dunan ye
- u **bolien** be ka bo u ka dugu la —————> u **boliin** be ka bo u ka dugu la
- sa **doen** be wo la —————> sa **doon** be wo la

Misali:

D	Wale	Sani mɔsoni	Kumasen	Mɔsonni : “I”	Fyeli	Kumasen
	gana	ce		be Bin		fyeli ko fe
1	fa	falen	A falen be	Faen	faan	A faan be
2	ci	cilen	Cɛ da cilen be	cien	ciin	Cɛ da ciin be
3	ko	kolen	A kolen be	koen	koon	A koon be
4	Jo	Jɔlen	A jɔlen be yen	Jɔen	Jɔon	A jɔon be yen
5	Fin	finnen	San finnen be	fien	fiin	San fin be
6	sama	samanen	A samanen be	samaen	samaan	A samaan be
7	sigi	sigilen	Cɛ sigilen be	sigien	sigiin	Cɛ sigiin be

Sebennikela minnu y'a Don k'a ka kan ka Seben hali n'u m'a dalilu jonjon Sorɔ

1. Ɗɛɲɛkɔɔ ka Tonkan: Adama Jɔkolon Kulubali

D	Gafe ɲɛ ni sira	A Sebenna gafe kɔnɔ cogo min	A sebencogo daliluma
1	ɲ.73 s.17	« Denniba, I <i>segen be</i> dɔɔnin sa de ! »	« Denniba, I <i>segeen be</i> dɔɔnin sa de ! »
2	ɲ.91 s.15	« Denniba <i>sigi n be</i> a ka dilan »....	« Denniba <i>sigiin be</i> a ka dilan »....
3	ɲ.120 s.11	« An sebe <i>min be</i> de!»	“An sebe <i>miin be</i> de! »
4	ɲ.119 s.19	« Aaa! Nka nin sebekɔɔ <i>ja n be</i> ne nɔ »	« Aaa! Nka nin sebekɔɔ <i>jaan be</i> ne nɔ »

2. Dictionnaire bambara-français, boko 3^{nan}: Diinɛfa farl Bayel

Gafe ɲɛ ni donta	A Sebenna gafe kɔnɔ cogo min	A sebencogo daliluma
ɲ.367, ɲoron donta la	“I <i>taa'n be</i> I ɲoron, nka I ma jɛ:”...	“I <i>taan be</i> I ɲoron, nka I ma jɛ:”...

3. Ngɔninkɔɔ bama: Musa JAABI

D	Gafe ɲɛ ni sira	A Sɛbɛnna gafe kɔɔ cogo min	A sɛbɛncogo daliluma
1	ɲ.22. 8	“ɲantuma wula tile <i>seen bɛ</i> ”	“ɲantuma wulatle <i>seen bɛ</i> ”
2	ɲ.29.20	“I b’a sɔɔ bama in <i>da’n bɛ</i> ”	“I b’a Sɔɔ bama in <i>daan bɛ</i> ”
3	ɲ.30.8	“A taar’a sɔɔ bama <i>da’n bɛ</i> ”	“A Taar’a Sɔɔ bama <i>daan bɛ</i> ”
4	ɲ.32.14	“A nan’a sɔɔ kalanden bɛɛ <i>da’n bɛ</i> ”	“A Nan’a Sɔɔ kalanden bɛɛ <i>daan bɛ</i> ”

MAKDAS bɛ nin bɛ dalilu Dɔn k’u Sɛbɛn u cogo la. O la, a bɛ Kɛla mɔɔ tɔw ɲɛ na ko MAKDAS b’a kùn fɛ walima k’a bannen don tɔw ta ma. ɲɔnin bɛ MAKDAS sen na, a bɛ bɔcogo ɲini a la. Olu man kan ka ɲɛfɛ-mɔɔw Jate banbaanci ye. N’u yɛɛ y’a Ye don min na ko ɲɔnin b’u sen na, u na fura ɲini a boli la.

IV. HAKILILA KURA BAMANANKAN SEBENCOGO KAN

□ Kalanni gɛɣya mafɛɣenni sariya kuraw

MAKDAS ye fɛɛɛ dɔw Sɔɔɔ bamanankan kalanni gɛɣyaw la.

1) **Kanhakɛko gɛɣya:** a bɛ tɔlu Kɛ daɲɛ kanhakɛ sinama kelen kan. I n'a fɔ wòro (jiri) ni woro (sèn fàn dɔ) cɛ, a bɛ tɔlu jɛngɛɛn Kɛ kanhakɛ jiginnen wòro (jiri) kan, ninka kanhakɛ yɛɛnɛn woro (sèn fàn dɔ) To yɛn. Tɔlu in b'u Danfara ka Bɔ ɲɔɲɔn ma kalanni sèn fɛ.

2) **Tɔɔɔ ni wale danfarali:** o fana ye fɛɛɛ ye MAKDAS fɛ ka dɔ Bɔ kalanni flanfla la. Bamanankan daɲɛw: tɔɔɔ, wale, mankutɔ, u bɛɛ sɛbɛncogo kelen kasɔɔ u fɔcogo tɛ kelen ye ka Da kanhakɛ-ko kan. Walasa kalannikɛla k'o danfara Dɔn, MAKDAS bɛ walew daminɛ Kɛ sigini kunba ye. N'i y'o daɲɛ kelen sɛbɛnɛn Ye yɔɔɔ o yɔɔɔ ni sigini misɛn ye, i n'a Dɔn k'o t'a walelama ye. I na Se o kalancogo la.

3) **Daɲɛ caya dorokolen kɔɔɔ:** fura min Sɔɔɔl'o la MAKDAS fɛ, o ye ka ci (-) Kɛ dorokolen na n'a hake Cayara ni fla ye. O bɛ ɲɛ don Dya a daɲɛ jan kɔɔɔ. Nɔntɛ, dorokolen janw bɛ na ni kalanni gɛɣya ye kosɛɛ.

Sɛbɛnnikɛla minnu ma nin taabolo jate Minɛ olu na fili damantan Ye MAKDAS ka sɛbɛn kɛɛn bɛɛ la. O la sa, fɔ sigi-kafɔ ka Kɛ ka kan sɛbɛnni dalilu caman ɲɛnabɔ halibi. Gɛɣya minnu bɛ kan sɛbɛnni n'a kalanni na, olu ka filasa ni dalilu ɲumanw ye.

Bamako 2010 kalo 5nan

Walebaaw: MAKDAS ka dajirali
Mamadu DUKURE
Isiyaka BAALO

Mabenbaa: Mandela DUKURE